

REVISJONSRAPPORT

Barneverntjenesten

-

**Forebyggende arbeid,
saksbehandlingsrutiner
og oppfølging av barn med hjelpetiltak**

Lebesby kommune

August 2009

FINNMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

Telefon 78 96 24 05 / 78 96 24 02
forvaltningsrevisjon@ffk.no

FORORD

Denne rapporten er utarbeidet av Finnmark kommunerevisjon IKS. Vi er et interkommunalt selskap som driver revisjon i deltakerkommunene. Forvaltningsrevisjon er systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger. Revisjonen utføres på vegne av kommunestyret på oppdrag fra kontrollutvalget i hver kommune. Rapporten har vært til høring i Lebesby kommune. Rådmannens kommentarer er innarbeidet i rapporten.

Vadsø, 11.august 2009

Yngvar Mækela
Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor

Mikal Lanes
Forvaltningsrevisor

1	SAMMENDRAG	4
2	INNLEDNING	8
2.1	Grunnlag for forvaltningsrevisjon	8
2.2	Forståelsen av oppdraget	8
2.3	Revisjonskriterier	8
2.4	Problemstillinger	8
2.5	Avgrensning av undersøkelsen	10
2.6	Metodisk tilnærming	10
2.7	Anonymisering	10
3	BAKGRUNNSINFORMASJON OM BARNEVERN TJENESTEN	11
3.1	Barnevernets særlige oppgaver	11
4	OM HVORDAN BARNEVERNETS GENERELLE OPPGAVER IVARETAS	11
4.1	Hvordan driver barnevernet forebyggende arbeid?	11
4.1.1	Revisors vurderinger	12
4.2	Hvordan samarbeider barnevernet med øvrige sektorer og forvaltningsnivåer og hvordan deltar barnevernet i den kommunale planleggingsvirksomheten?	13
4.2.1	Revisors vurderinger	14
4.2.2	Revisors anbefalinger	14
5	OM BARNEVERN TILFREDSSTILLER BARNEVERNLOVENS OG ANDRE SÆRLOVERS KRAV TIL FORSVARLIG SAKSBEHANDLING	14
5.1	Overholdes fristene i saksbehandlingen?	14
5.1.1	Revisors vurdering	15
5.1.2	Revisors anbefaling	15
5.1.3	Revisors vurdering	15
5.2	Er saksutredningen tilstrekkelig utredet og begrunnet?	16
5.2.1	Revisors vurdering	17
5.2.2	Revisors anbefaling	17
6	OM BARN MED TILTAK FØLGES OPP PÅ TILSTREKKELIG MÅTE	17
6.1	Utarbeides det tiltaksplaner?	17
6.1.1	Revisors vurdering	17
6.1.2	Revisors anbefaling	17
6.2	Følges fosterhjemsbarn opp på en tilstrekkelig måte?	18
6.2.1	Revisors vurdering	19
6.2.2	Revisors anbefaling	19
7	VEDLEGG	20

1 SAMMENDRAG

Kontrollutvalget i Lebesby kommune har i plan for forvaltningsrevisjon valgt barnevern som fokusområde for forvaltningsrevisjon i inneværende planperiode. Bestillingen er ikke konkretisert av kontrollutvalget, men formålet med prosjektet har vært å undersøke rutiner og kvalitet i barneverntjenesten i forhold til barnevernlovens formålsparagraf (§ 1-1) om *”å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid”* og *”å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår”*.

Revisor har vurdert saken i forhold til følgende tre problemområder:

1. Hvordan barnevernets generelle oppgaver ivaretas, herunder:

- Hvordan barnevernet driver forebyggende arbeid.
- Hvordan barnevernet samarbeider med øvrige sektorer og forvaltningsnivåer.
- Hvordan barnevernet deltar i den kommunale planleggingsvirksomheten.

2. Om saksbehandlingen tilfredsstillende lovens bestemmelser, herunder:

- Om fristene overholdes.
- Om saksfremleggene er tilfredsstillende utredet og begrunnet og om det vises til opplysnings- og veiledningsplikt.

3. Om på hvilke måter barn med frivillig hjelpetiltak, tvangstiltak og fosterhjemsbarn følges opp, herunder:

- Om det utarbeides tiltaksplaner for barn med frivillig hjelpetiltak.
- Om det utarbeides tiltaksplaner og omsorgsplaner for fosterhjemsbarn.
- Om det føres løpende tilsyn med fosterhjemsbarn etter lovens krav.
  - Ingen barn i undersøkelsen har vært på tvangstiltak etter § 4-24.

Følgende lovbestemmelser er anvendt i undersøkelsen

- Lov om barneverntjenester (barnevernloven).
- Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven).
- Forskrift om fosterhjem.

Metodisk tilnærming

Vi har både gjennomført personlige intervju med ansatte i barnevernet og foretatt en vurdering av samtlige innkomne bekymringsmeldinger i 2007 og 2008. Vi har også sett på kommunens oppfølging av fosterhjemsbarn i samme tidsperiode.

Om de undersøkte meldingene

- Det kom inn fem meldinger i 2007.
  - Tre meldinger ble gjennomgått, men henlagt uten ytterligere undersøkelse.
  - En melding ble henlagt etter undersøkelse.
  - En melding ble avsluttet med hjelpetiltak.
- Det kom inn fire meldinger i 2008
  - En melding ble gjennomgått, men henlagt uten ytterligere undersøkelse.
  - To meldinger ble avsluttet med hjelpetiltak.
  - En melding er fortsatt i utredningsfase.

Undersøkelsen viser at

- 1 Barnevernet har etablert gode arenaer for utøvelsen av forebyggende arbeid ved:
  - 1.1 Faste månedlige møter med BUP Karasjok.
  - 1.2 Faste møter annen hver måned med førskole og skolebasisteam.
  - 1.3 Utstrakt samarbeid med lensmannen på stedet.
  - 1.4 Kursing.
  - 1.5 Plan for kompetanseheving.
2. Barnevernet samarbeider med øvrige sektorer og forvaltningsnivåer ved:
  - 1.1 Faste ukentlige møter med helsesøster, PP-tjenesten og psykiatrisk sykepleier.
  - 1.2 Nabohjelp med barnevernet i Gamvik kommune.
  - 1.3 Interkommunalt samarbeid med Lebesby, Båtsfjord, Berlevåg, Tana og Nesseby kommune.
3. Barnevernet deltar i liten grad i den kommunale planleggingsvirksomheten.
  - 1.1 Det er ikke etablert en formalisert kontakt mellom barnevernet og kommunens øvrige forvaltningsnivå i betydningen faste rapporteringsrutiner og nedtegnede prosedyrer.
  - 1.2 Det er ikke etablert en formalisert kontakt mellom barnevernet og kommunens politiske nivå i betydningen faste rapporteringsrutiner og nedtegnede prosedyrer.
  - 1.3 Barnevernets arbeid er ikke forankret i virksomhetsplan eller øvrige kommunale styringsdokumenter.
4. Barnvernet overholder ukesfristen for gjennomgang av meldingene.
  - 1.1 Ukesfristen er overholdt i samtlige tilfeller.
  - 1.2 Av meldinger som har ført til undersøkelse, er tremånedsfristen brutt ved to anledninger. Til disse sakene er det ikke søkt Fylkesmannen om utvidet undersøkelsesfrist.
    - Frister etter vedtak i akuttssituasjoner har ikke funnet sted i undersøkelsesperioden og har følgelig ikke vært kontrollbar i forhold til spørsmålsstillingen.
    - Det har ikke vært saker til behandling i fylkesnemnda i undersøkelsesperioden.
5. Barnevernet overholder opplysnings- og veiledningsplikten.
  - 1.1 Det opplyses om underretning om klageadgang, klageinstans og nærmere framgangsmåte ved klage.
  - 1.2 Det opplyses om retten til dokumentinnsyn.
  - 1.3 Det opplyses om veiledningsplikt og adgangen til fri rettshjelp.
  - 1.4 Det opplyses om barns partsrettigheter.

6. Barneverntjenesten har ikke gode nok rutiner for oppfølging av barn under frivillig hjelpetiltak.

1.1 Det er utarbeidet tiltaksplaner til en en av fire meldinger som ble avsluttet med hjelpetiltak i undersøkelsesperioden.

7. Barneverntjenesten har ikke gode nok rutiner for oppfølging av fosterhjemsbarn

1.1 Det er ikke utarbeidet omsorgsplaner etter lovens krav.

1.2 Det er ikke dokumentert at barnevernet har ført tilsyn med fosterhjemmet tilstrekkelig antall ganger etter lovens krav.

1.3 Det er ikke oppnevnt tilsynsfører til barn i fosterhjem og det er ikke utarbeidet tilsynsførerrapporter etter lovens krav.

Revisors anbefalinger

1. Barneverntjenesten må etter lovens krav avslutte samtlige undersøkelser innen undersøkelsesfristen.
2. Barneverntjenesten må etter lovens krav lage tiltaksplaner for barn under frivillig hjelpetiltak.
3. Barneverntjenesten må etter lovens krav utarbeide omsorgsplaner for barn i fosterhjem.
4. Barneverntjenesten må etter lovens krav sørge for at de besøker fosterhjemmet tilstrekkelig antall ganger i året.
5. Barneverntjenesten må etter lovens krav sørge for at det blir oppnevnt tilsynsfører for barn i fosterhjem.
6. Barneverntjenesten må etter lovens krav sørge for at tilsynsfører besøker fosterhjemmet tilstrekkelig antall ganger i året.
7. Barneverntjenesten bør vurdere om alle sider ved de undersøkte meldingene er tilstrekkelig opplyst.
8. Lebesby kommune bør vurdere om barnevernets medvirkning i den kommunale planleggingsvirksomheten er godt nok ivaretatt.

Barnevernets forklaring til enkelte av revisors funn

Det framgår av samtale med barnevernet at de historisk sett ikke har vært flinke nok til å følge opp barn i fosterhjem. Det foreligger det ingen omsorgsplaner eller tiltaksplaner, og det har vært vanskelig å få tilsynsfører i hjemmet. Det foreligger ingen tilsynsførerrapporter i de siste årene. *Barnevernet forklarer at det ikke har vært mulig å oppnevne en lokal tilsynsfører. I samtale med barnevernet framgår det at barna hadde tilsynsfører i tidsrommet november 2003 til august 2004. Det ble i denne tidsperioden utarbeidet tre tilsynsførerrapporter.*

Barnevernets tilleggs kommentar til forklaringen

”Vi ønsker å presisere at barnevernet følger opp fosterhjem, og tilsynsfører følger opp barnet i fosterhjemmet. Det må også presiseres at det er fosterhjemskommunen som skal oppnevne tilsynsfører til barnet, ikke den kommunen barnet tilhører. På denne måten blir det vanskelig for oss som ”eier” barna å oppfylle punktet om tilsynsfører når det er en annen kommune som har ansvaret.

Rådmannens kommentar til rapporten.

Revisor har utarbeidet et utkast til rapport som inneholder faktabeskrivelse samt Finnmark kommunerevisjon IKS sine vurderinger og kommentarer til de foreliggende forhold.

I henhold til krav i forvaltningsrevisjonsstandard RSK 001 er rådmannen gitt anledning til å kommentere rapportens innhold. Svaret er gjengitt i sin helhet: *"Lebesby kommune v/ rådmannen har gjennomgått forvaltningsrapporten for barnevern i kommunen. Rapporten ble gjennomlest først, så ble barnevernstjenesten kontaktet slik at en fikk en samlet gjennomgang av rapporten.*

Om rapporten:

Rapportens oppbygging gir et greit innsyn og forståelse av de problemområder som er vurdert, og vi mener Forvaltningskontrollen har "truffet" veldig bra med de kommentarer og bemerkninger de har i forhold til punktene 4, 7 og 6 under det som er undersøkt, og som revisors anbefalinger bygger på. Forvaltningskontrollen har jobbet tett opp til Barnevernstjenesten i kommunen, og dette samspillet har vært avgjørende for rapporteringen, og også viktig for tilliten til rapporten.

Undersøkelsesperioden for forvaltningskontrollen gjelder for et tidsperspektiv som er sammenfallende med tidspunktet da Lebesby kommune hadde et samarbeidsprosjekt med kommunene i Øst Finnmark om nettopp barnevernstjenesten, med den bevissthet om at vi hadde mangler innenfor barnevernet. Kommunestyret besluttet på bakgrunn av situasjonen å gå inn i et prosjekt med 5 andre kommuner i Øst Finnmark i 2007, og senere kom kommunestyrets vedtak om et forpliktende samarbeid med nabokommunen Gamvik i 2008.

Om kommunens barnevernstjeneste:

En må i sammenheng med de belyste forbedringsområder, og som også følger av revisors anbefalinger, peke på noen viktige årsak/virknings forhold;

Skiftende fagpersonell og tidvis også fravær av mangel barnevernfaglig personell for det tidsperspektivet det rapporteres på er en årsak og virkning. Opplæring og bruk av vårt fagsystem har ikke vært tilfredsstillende, og dette har gitt seg utslag i at en ikke har fått tilfredsstillende rapporteringer. Til tross for at det har vært vanskelige tider og stort press på personalet i tidsrommet har de maktet å ta hånd om de vesentligste områder.

Om fremtidens barnevern

Lebesby kommune har inngått et samarbeid med Gamvik kommune etter Kommunelovens § 28 A – Vertskommune samarbeid. Lebesby kommune har styrket sin barnevernstjeneste, og i dag har en 150 % stilling med kontorsted Lebesby kommune, og den administrative ledelsen ligger i Gamvik kommune etter inngått avtale etter Kommunelovens § 28 A. Med dette ser en at de vil være attraktivt å arbeid i et større fagmiljø, og dermed redusere sårbarheten innfor tjenesten. Revisors anbefalinger vil følges i den utstrekning de ikke allerede er fulgt opp.

Forvaltningskontrollen har pekt på viktige forbedringspunkt som Lebesby kommune har fulgt opp og skal følge opp".

2 INNLEDNING

2.1 Grunnlag for forvaltningsrevisjon

Kontrollutvalget har fattet vedtak om at det skal utføres et forvaltningsrevisjonsprosjekt vedrørende barneverntjenesten i Lebesby kommune. Prosjektet er rangert som første prioringsområde i plan for forvaltningsrevisjon for 2009 – 2012.

2.2 Forståelsen av oppdraget

Bestillingen er ikke konkretisert av kontrollutvalget, men formålet med prosjektet har vært å undersøke rutiner og kvalitet i barneverntjenesten i forhold til barnevernlovens formålsparagraf (§ 1-1) om ”å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid” og ”å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår”. Vi har valgt å ta utgangspunkt i barnevernloven, forvaltningsloven og fosterhjemforskriften i forhold til kvalitet i saksbehandlingen, forebyggende arbeid og oppfølgingsansvar.

Med kvalitet i saksbehandlingen menes her barnevernlovens bestemmelser om tidsfrister i saksbehandlingen, krav om at innkomne meldinger skal undersøkes dersom det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak, og angivelse av hvordan undersøkelsen skal gjennomføres. Videre stiller forvaltningsloven krav til begrunnelse-, veilednings og opplysningsplikt samt barns partsrettigheter i saksbehandlingen.

Med forebyggende arbeid menes her at barnverntjenesten skal drive forebyggende arbeid og delta i den kommunale planleggingsvirksomheten.

Med oppfølgingsansvar menes her barnevernlovens og fosterhjemforskriftens krav om at barn med tiltak følges opp på en tilstrekkelig måte.

2.3 Revisjonskriterier

Et utvalg paragrafer i barnevernloven, forvaltningsloven og fosterhjemforskriften utgjør revisjonskriteriene, og det er revisjonskriteriene som danner grunnlaget for problemstillingene. Revisjonskriteriene er beskrevet nærmere til hvert kapittel og finnes som vedlegg til rapporten.

2.4 Problemstillinger

Problemstillingene som benyttes i undersøkelsen er delt inn i tre hovedområder, herunder:

1) Vi har sett på hvordan barnevernets generelle oppgaver ivaretas.

Vi har her vurdert hvordan barnevernet ivaretar forebyggende virksomhet og samarbeid med andre deler av forvaltningen, jf barnevernlovens bestemmelser. På bakgrunn av tilnærmingen over har vi utledet følgende spørsmål som vi ønsker å få besvart gjennom undersøkelsen:

- *Hvordan foregår det systematiske arbeidet med å finne tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og hvilke tiltak har barnverntjenesten satt inn på området (bvl § 3-1)?*
- *Hva slags forebyggende arbeid deltar barneverntjenesten i (bvl § 3-1)?*
- *På hvilken måte deltar barnevernet i den kommunale planleggingsvirksomheten (bvl § 3-2)?*
- *Hvordan samarbeider barnevernet med den øvrige del av forvaltningen (bvl § 3-2)?*

2) Vi har vurdert på hvilken måte barnevernet tilfredsstiller forvaltningslovens og andre særlovers krav til forsvarlig saksbehandling.

Vi har vært opptatt av undersøkelsesfasen, fra en melding blir mottatt til det blir truffet vedtak om tiltak eller saken blir besluttet henlagt, jf barnevernloven og forvaltningslovens bestemmelser. På bakgrunn av tilnærmingen over har vi utledet følgende spørsmål som vi ønsker å få besvart gjennom undersøkelsen:

- **Overholdes fristene i saksbehandlingen?**
  - *Hvor lang tid gikk det fra meldingen kom inn til denne ble behandlet?*
    - *Er meldingen gjennomgått innen ei uke (bvl § 4-2)?*
  - *Har meldingen vært gjenstand for videre undersøkelse?*
    - i. *Hvis ja, er denne behandlet innen tre måneder eller i særlige tilfeller innen seks måneder (bvl § 6-9)?*
      - *Hva er et særlig tilfelle?*
  - *Ved midlertidige vedtak i akuttsituasjoner skal saken sendes til fylkesnemnda snarest, og innen seks uker (bvl § 4-6.), hvis dette gjelder begjæring om tiltak etter § 7-11. I hvor mange tilfeller er den tidsfristen overholdt og i hvor mange tilfeller er den brutt?*
    - i. *Dersom fristen ikke overholdes, faller akuttvedtaket bort (bvl § 4-6). Har det skjedd i perioden?*
  - *Ved tiltak som gjelder plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke, er fristen for å sende saken til fylkesnemnda bare to uker (bvl § 4-24). I hvor mange tilfeller er den tidsfristen overholdt og i hvor mange tilfeller er den brutt?*
    - ii. *Dersom fristen ikke overholdes, faller akuttvedtaket bort (bvl § 4-6). Har det skjedd i perioden?*
- **Er saksutredningen tilstrekkelig utredet og grunnlagt?**
  - *Viser vedtaket til de regler vedtaket bygger på og gjengis innholdet av reglene (fvl § 11)?*
    - *Opplyses det om barns rettigheter under saksbehandlingen før melding om vedtak fattes (fvl § 16)?*
    - *Har vedkommende fått mulighet til å gi uttrykk for sitt syn i saken (fvl § 17)?*
    - *Er barn som er > 15 år gjort oppmerksom på at de har partsrettigheter (fvl § 18)?*
      - 1. *I tilfelle ja, er de innforstått hva dette innebærer og fremgår dette av saksutredningen?*
    - *Opplyses det om retten til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter (fvl § 18)?*
      - i. *Gir underretningen opplysning om klageadgang, klageinstans og nærmere framgangsmåte om klage (fvl § 27)?*
    - *Opplyses det om adgangen til å møte fullmektig og om adgangen til å søke fritt rettsråd evetuelts også advokathjelp (fvl § 12)?*

3) Vi har her vurdert om barn med tiltak følges opp på en tilstrekkelig måte.

Vi har vært opptatt av oppfølgingsfasen. Det vil si hvordan barnet følges opp etter at det er fattet vedtak om hjelpetiltak eller omsorgstiltak, jf bestemmelsene i barnevernloven og forskrift om fosterhjem. På bakgrunn av tilnærmingen over har vi utledet følgende spørsmål som vi ønsker å få besvart gjennom undersøkelsen:

- **Hvilke rutiner har barnevernet for oppfølging av barn under tiltak?**
  - i. *Har barneverntjenesten utarbeidet en tidsavgrenset tiltaksplan når slike hjelpetiltak vedtas (bvl § 4-5)?*
- **På hvilken måte fører barnevernet tilsyn med barn i fosterhjem?**
  - i. *Har barneverntjenesten vedtatt en plan for barnets framtidige omsorgssituasjon senest to år etter fylkesnemndas vedtak (bvl § 4-15)?*
  - ii. *Har barn i fosterhjem egen omsorgsplan (bvl § 4-15)?*
  - iii. *Fører barnevernet tilsyn med barn i fosterhjemmet minimum fire ganger i året alternativt to ganger i året etter vurdering (fof § 7)*
  - iv. *Er det oppnevnt tilsynsfører for barn i fosterhjem (fof § 8) og utføres det tilsyn av tilsynsfører minimum fire ganger i året (fof § 9)?*
    - 1. *Utarbeides det tilsynsførerrapport etter hvert tilsyn (fof § 9)?*

2.5 Avgrensning av undersøkelsen

Vi har ikke gjennomgått alle sider ved de undersøkte sakene fordi en sak kan ha et langt tidsperspektiv - gjerne fra barnet er bare noen år gammelt til fylte 18 år - med flere vedtak til ulike faser av barnets liv. Vi har tatt utgangspunkt i dagens saksbehandling og forsøkt å besvare problemstillingene ut fra dette.

Saksbehandling til fylkesnemnda blir utført av kommuneadvokaten på bakgrunn av faglige vurderinger av barnevernet. Det har ikke vært noen saker til fylkesnemnda i undersøkelsesperioden og vi har følgelig ikke kunnet vurdere hovedprinsippene for saksbehandling i fylkesnemnda etter barnevernlovens § 7-3.

2.6 Metodisk tilnærming

Metoden i denne undersøkelsen har vært både personintervju og dokumentgjennomgang. Vi har både foretatt personlige intervju med fagansvarlige og gjennomgått samtlige meldinger for 2007 og 2008. Uttrekk av meldinger er gjort på bakgrunn av barnevernets innrapporterte statistikk til Statistisk sentralbyrå. Statistikken viser blant annet forholdet mellom meldinger som har ført til tiltak og henleggelse, og viser når iverksatte tiltak avsluttes.

2.7 Anonymisering

Barnevernsaker representerer i mange tilfeller et alvorlig inngripen i barn og foreldres liv. Datamaterialet er derfor behandlet med største fortrolighet. Kontrollerte enkeltsaker er anonymisert og innholdet i enkeltsaker er ikke nærmere beskrevet i undersøkelsen.

3 BAKGRUNNSINFORMASJON OM BARNEVERNTJENESTEN

Barneverntjenesten i Lebesby kommune er organisert under helse- og sosialsektoren og rapporterer direkte til helse- og sosialsjef. Barnevernadministrasjonen består av barnevernleder (1 årsverk) og sosialkonsulent (0,5 årsverk). Formannskapet er bindeleddet mellom barneverntjenesten og det politiske nivå. Barneverntjenesten har vært underbemannet i store deler av undersøkelsesperioden. Tidligere barnevernleder sa opp sin stilling i 2007. Det medførte at kontoret kun var bemannet med 0,3 årsverk fra august 2007 til august 2008 da nåværende barnverneleder ble tilsatt. Tjenesten var uten barnevernsarbeider i perioden september 2007 til august 2008. Sosialkonsulent ble i januar 2009 tilsatt i 0,5 årsverk slik at kontoret pr i dag er fullbemannet.

3.1 Barnevernets særlige oppgaver

Barneverntjenestens særlige oppgaver er å ta i mot, undersøke og avklare innkomne meldinger for så vurdere og eventuelt iverksette hjelpetiltak for barnet og familien. Det tillegges tjenesten oppfølgingsansvar i forhold til iverksatte hjelpetiltak. Tjenesten har også i oppgave å fremme saker til fylkesnemnda etter § 4-12 (forslag til omsorgsovertakelse der hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig) og etter § 4-24 (plassering i institusjon uten eget samtykke). Videre skal barnevernet sammen med Bufetat vurdere og finne egnet plasseringssted i tråd med lovens intensjoner og følge opp utviklingen til barn og deres foreldre der det er fattet vedtak om omsorgsovertakelse.

Barnevernet rapporterer rutinemessig til Fylkesmannen to ganger i året. Fylkesmannen er klageinstans for enkeltvedtak som barneverntjenesten fatter etter barnevernloven i saker som ikke hører inn under fylkesnemndas myndighetsområde.

4 OM HVORDAN BARNEVERNETS GENERELLE OPPGAVER IVARETAS

4.1 Hvordan driver barnevernet forebyggende arbeid?

Etter § 3-1 i lov om barnverntjenester skal kommunen følge nøye med i de forhold barn lever under, og har ansvar for å finne tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og adferdsproblemer. Barneverntjenesten har spesielt ansvar for å søke og avdekke omsorgssvikt, adferds-, sosiale og emosjonelle problemer så tidlig at varige problemer kan unngås, og sette inn tiltak i forhold til dette. Vi har her sett på i hvilken grad barneverntjenesten imøtekommer dette lovkravet.

Tverrfaglige samarbeidsmøter

Det framgår av samtale at barnevernet arbeider forebyggende gjennom månedlige samarbeidsmøter med barne- og ungdomspsykiatrisk klinikk (BUP) i Karasjok. Helsesøster, PPT og psykiatrisk sykepleier deltar også på dette møtet. Lege innkalles, men møter kun sporadisk. Enkelt saker diskuteres kun ved henvisninger til BUP og diskuteres kun med foreldrenes samtykke. Hvis samtykke ikke foreligger, diskuteres enkelt saker anonymt. Videre diskuteres generelle forhold om barnevernets arbeid, for eksempel hvordan familieveiledning kan gis og hvordan ulike hjelpetiltak kan gjennomføres.

Barnevernet anser barnehage og skole som svært viktige samarbeidsaktører og har i den forbindelse samarbeidsmøter med førskolestyrer og skolebasisteam (rektor og inspektør) en gang annen hver måned. Også lensmannen er invitert til å møte. Både spesielle barn og saker av generell karakter diskuteres.

To ganger i året er det mer omfattende møter med skole og barnehage. Til dette møtes sendes det ut innkallelse med forespørsel om å ta opp saker av spesiell karakter. Videre har skoler og barnehager egne rutinebeskrivelser ved melding av saker til barnevernet. I plan for skolene er personalet ved skolene gjort kjent med at de på eget initiativ skal gi opplysninger til barneverntjenesten ved mistanke om alvorlig omsorgssvikt eller mishandling. Barnevernet uttrykker imidlertid usikkerhet til hvor godt disse rutinebeskrivelsene fungerer i praksis, fordi de ikke har mottatt noen bekymringsmeldinger fra skoler og barnehager siden i fjor høst.

Samarbeid med lensmannen

Lensmannen i Kjøllefjord anses som ressursperson for barnevernet. Det er lensmannen som tar seg av alle sedelighetssaker i Øst-Finnmark og han er tilknyttet ”barnas hus” i Norge. Barnevernet oppgir å ha jevnlig kontakt med lensmannen, og ofte uformelt, fordi barnevernet sitter vegg i vegg med lensmannsetaten. Både konkrete saker og saker på generelt grunnlag diskuteres, for eksempel i forhold til kommunens ungdomsmiljø. Alle relevante sider av en sak blir samlet i en protokoll. Samarbeidet med lensmannen har videre ført til et konkret forebyggende tiltak da lensmannen har forelest om overgrepssaker og vist en film om temaet for skoler og barnehager og andre som måtte ha interesse for dette temaet.

Invitasjon til kurs

Skole og barnehage har deltatt på kurs i barnevernets regi. Det er opprettet kontakt med ungdomsklubbleder som skal være med på kursene. Blant annet skal familievernkontoret i Karasjok holde kurs med tema om rus og barn som vokser opp i rusbelastede familier og det har vært avholdt kurs på skolen i Lebesby i forbindelse med et foreldremøte. Temaet var rusmisbruk blant unge, skadevirkninger av dette og hva foreldre skal se etter i den forbindelse.

Felles plan for kompetanseheving

Barneverntjenestene i Lebesby, Gamvik, Berlevåg, Båtsfjord, Nesseby og Tana har utarbeidet en felles plan for kompetanseheving. I den forbindelse er det etablert et felles sosial- og barnevernfaglig forum hvor blant annet arbeidet med tiltaks- og omsorgsplaner og forebyggende arbeid blir diskutert. Det er meningen at det også skal være hospitering, kurs og opplæring samt fast faglig veiledning mellom kommunene. Fagkollegiet har imidlertid kun hatt et fåtall møter etter at forumet ble opprettet.

4.1.1 Revisors vurderinger

Revisor vurderer det slik at det er etablert gode arenaer for utøvelsen av forebyggende arbeid gjennom tverrfaglige samarbeidsmøter, kursavvikling og felles plan for kompetanseheving.

4.2 Hvordan samarbeider barnevernet med øvrige sektorer og forvaltningsnivåer og hvordan deltar barnevernet i den kommunale planleggingsvirksomheten?

Etter § 3-2 i lov om barneverntjenester skal barnevernet samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer samt delta i den kommunale planleggingsvirksomhet. Som ledd i disse oppgavene skal barneverntjenesten gi uttalelser og råd, samt delta i den kommunale planleggingsvirksomhet og i de samarbeidsorganer som blir opprettet. I forarbeidende (Ot.prp.nr.44 (1991-1992)) til lovbestemmelsen utdypes dette samarbeidet til å gjelde barnevernets medvirkning innenfor kommunens *generelle oppgaveløsning og planleggingsvirksomhet*. Bestemmelsen omfatter også samarbeid i enkeltsaker.

Interkommunalt samarbeid

Barneverntjenestene i Lebesby, Gamvik, Berlevåg, Båtsfjord, Tana og Neseby har inngått en forpliktende avtale om et to-årig samarbeid med fokus på kompetanseutveksling og utviklingsarbeid. Prosjektet ble foreløpig avsluttet i september 2008, men det er politisk enighet om at prosjektet skal videreføres med deltakelse også fra Sør-Varanger, Vadsø og Vardø kommune. Som en del av det interkommunale samarbeidet, er det utarbeidet et felles dokument for interkontroll. Det er her foretatt en risiko- og sårbarhetsanalyse som gir en beskrivelse av områder for mulige avvik og tiltak som kan iverksettes for å forebygge, avdekke og rette opp brudd på lover og forskrifter.

Nabohjelp mellom Lebesby og Gamvik kommune

Barneverntjenesten i Lebesby og Gamvik har inngått avtale om nabohjelp med det formål å styrke tjenestetilbudet. Samarbeidet er innrettet mot felles kompetanseutveksling. Enkeltsaker diskuteres ved behov. Barneverntjenesten gjennomfører felles barnevernmøter en gang annen hver uke. Tjenesten blir fra juli 2009 formelt slått sammen med en felles barnevernleder.

Tverrfaglige samarbeidsmøter

Det framgår av samtale med barnevernet at de etterkommer lovbestemmelsen gjennom et ukentlig møte med helsestasjonen, psykiatri- og PP-tjenesten. Det settes ikke formell dagsorden og det skrives ikke møtereferat, men hver møtedeltaker sammenfatter sine notater i en møtebok. I møtet diskuteres generelle saker og enkeltsaker etter samtykke.

Samarbeid med det øvrige forvaltningsnivå

Det er ikke etablert en formalisert kontakt med kommunens øvrige forvaltningsnivå i betydningen av rapporteringsrutiner og nedtegnede prosedyrer. Det framgår av samtale at barnevernet rapporterer til rådmann i forhold til fosterhjemsspørsmål.

Samarbeid med det politiske nivå

Det er ikke etablert formalisert kontakt mellom barnevernet og kommunens politiske nivå i betydningen av rapporteringsrutiner og nedtegnede prosedyrer. Barnevernets mener at det speielt er etterslep i forhold til kunnskap om tiltak etter barnevernlovens § 4-4. Her heter det at barneverntjenesten skal bidra til å og det enkelt barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak.

Plandokumenter

Barnevernets arbeid og retningslinjer er ikke forankret i virksomhetsplan eller øvrige kommunale styringsdokumenter.

4.2.1 Revisors vurderinger

Revisor vurderer det slik at barnevernet har etablert gode rutiner for samarbeid mot kommunens PP-tjeneste, helsesøster og psykiatrisk sykepleier. Barnevernets arbeid synes derimot i liten grad å være forankret mot kommunens administrative ledelse og mot det politiske nivå. Barnevernet har ikke egen virksomhetsplan. Barnevernets arbeid og oppgaver er heller ikke synliggjort i sentrale styringsdokumenter som kommunens nærings- og samfunnsplan eller psykiatriplan.

4.2.2 Revisors anbefalinger

Lebesby kommune bør vurdere om barnevernets medvirkning i den kommunale planleggingsvirksomheten er godt nok ivarettatt

5 OM BARNEVERNET TILFREDSSTILLER BARNEVERNLOVENS OG ANDRE SÆRLOVERS KRAV TIL FORSVARLIG SAKSBEHANDLING

5.1 Overholdes fristene i saksbehandlingen?

Undersøkellesfrist etter § 4-2 og særlige tilfeller

Etter barnevernlovens § 4-2 skal innkomne meldinger vurderes innen en uke. Etter § 6-9 skal en undersøkelse etter § 4-3 gjennomføres snarest og innen tre måneder og i *særlige tilfeller* innen seks måneder. Det er Fylkesmannen som godkjenner om undersøkellesfristen kan utvides til inntil seks måneder. I Fylkesmannens veiledningsskriv nr. 1 ”*utfylling av kontrollskjemaer, jf, lov om barneverntjenester § 6-9*”, listes det opp 27 forhold som omtales som ”særlige tilfeller”. Det kan være alt fra at det er vanskelig å få tak i sakkyndig og juridisk bistand, til kompliserte og sammensatte saker som gjerne behandles i Fylkesnemnda. Også manglende kapasitet og vakante stillinger i barneverntjenesten kan vurderes som ”særlige tilfeller”. Etter lovforarbeidende forutsettes det av ”særlige tilfeller” at saken er av en slik karakter at det er behov for omfattende og tidkrevende undersøkelser som ikke lar seg gjennomføre i løpet av tre måneder. Det framgår av samtale med barnevernet at bruk av utvidet undersøkellesfrist er uvanlig og kun benyttet en gang i de siste årene. I dette tilfellet var utvidet undersøkellesfrist benyttet da barnet var inne til psykiatrisk behandling.

Innkommne meldinger i 2007 og 2008

Det kom inn fem meldinger til barnevernet i 2007. Tre meldinger ble gjennomgått, men henlagt uten ytterligere undersøkelse. Disse har ikke vært mulig å kontrollere fordi de er makulerte etter ett år slik det forventes ut fra barne- og likestillingsdepartementets rutinehandbok for barneverntjenesten i kommunene. En melding ble henlagt etter undersøkelse og en melding ble avsluttet med hjelpetiltak.

I 2008 kom det inn fire meldinger. Av disse fire meldingene ble en melding henlagt uten undersøkelse og tre meldinger avsluttet med hjelpetiltak. Ingen meldinger ble henlagt etter undersøkelse.

Om de undersøkte meldingene i 2007

[Redacted text block]

Om de undersøkte meldingene i 2008

[Redacted text block]

5.1.1 Revisors vurdering

Barnevernet har gjennomgått og vurdert innholdet av meldingene innen ukesfristen. Ved to tilfeller er undersøkelsestiden over tre måneder. Ingen av disse sakene er av barnevernet vurdert som "særlige tilfeller" og det er til disse meldingene ikke underrettet Fylkesmannen om utvidet undersøkelsesfrist.

5.1.2 Revisors anbefaling

Barnevernet må avslutte samtlige undersøkelser innen undersøkelsesfristen.

Vedtak i akutt situasjoner etter §§ 4-6 og 4-24 og saker til fylkesnemnda etter § 7-3

Etter § 4-6, annet ledd, kan barnevernet umiddelbart og uten samtykke fra foreldrene treffe midlertidig vedtak om å plassere barnet utenfor hjemmet. Innstiller barnevernet til vedtak i akutt situasjoner etter denne lovbestemmelsen, skal saken sendes fylkesnemnda snarest og innen seks uker i begjæring om tiltak etter § 7-11, men innen to uker hvis det fattes vedtak om plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke etter § 4-24.

Det framgår av samtale med barnevernet at de ikke har behandlet saker etter § 4-6 eller § 4-24 i undersøkelsesperioden.

Barnevernlovens § 7-3 omtaler hovedprinsippene for saksbehandling i fylkesnemnda. Barnevernet har ikke hatt saker etter denne lovbestemmelsen til behandling i undersøkelsesperioden.

5.1.3 Revisors vurdering

Ingen meldinger er kontrollerbar i forhold til spørsmålsstillingen.

5.2 Er saksutredningen tilstrekkelig utredet og begrunnet?

Saksbehandling etter forvaltningslovens bestemmelser

Etter forvaltningsloven § 17 skal forvaltningsorganet sørge for at en sak er så godt opplyst som mulig. Videre bør partene gjøres kjent med opplysninger av vesentlig betydning som det må forutsettes at de har grunnlag og interesse for å uttale seg om, og som parten etter forvaltningsloven § 18 jf. § 19 har rett til å gjøre seg kjent med. Etter § 24 skal vedtaket grunnis og etter § 27 skal partene underrettes om vedtaket så snart som mulig og det skal gis opplysning om klageadgang, klagefrist, klageinstans og nærmere fremgangsmåte ved klage. Etter § 28 kan vedtaket påklages til det forvaltningsorgan som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket.

Saksbehandlingen i undersøkelsesperioden

Vi har sett på de fire meldingene i undersøkelsesperioden som er avsluttet med enkeltvedtak i form av frivillig hjelpetiltak.

Melding 1:

[Redacted content]

Melding 2:

[Redacted content]

Melding 3:

[Redacted content]

Melding 4:

[Redacted content]

Standardmal

Barneverntjenesten benytter seg av en standardmal for framgangsmåte ved klage over administrativt fattede enkeltvedtak. Her opplyses det om at:

- vedtaket kan påklages til Fylkesmannen, klagefrist og at barnevernet kan være behjelpelig ved å sette opp en klage.
- adgang til å søke fritt rettsråd/event også advokathjelp.
- veiledningsplikt etter fvl § 11.
- adgangen til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter etter §§ 18 og 19.
- barn over 15 år har selvstendige partsrettigheter og klageadgang.

5.2.1 Revisors vurdering

Barnevernet har gode rutiner for saksopplysning, underretning om klageadgang, klageinstans og nærmere framgangsmåte ved klage. Det opplyses om veiledningsplikt og adgangen til fri rettshjelp. Ingen av meldingene er tvangsvedtak etter §§ 4-6 eller 4-24. Det er følgelig ikke naturlig å opplyse om barns rettigheter under melding eller gi vedkommende barn mulighet til å gi uttrykk for sitt syn i saken.

Det foreligger en utredelse i forkant av enkeltvedtaket – gjerne basert på en eller flere foreldresamtaler. Revisor stiller likevel spørsmål om alle sider ved en sak er tilstrekkelig opplyst fordi det ikke ligger undersøkelsesrapport til grunn for saksframleggene hos barnverntjenesten i Lebesby kommune. Til sammenligning sammenfatter barnevernet i Gamvik kommune alle sider av en sak i en undersøkelsesrapport hvor blant annet barnets sosiale, motoriske, kognitive og emosjonelle utvikling vurderes og hvor det foretas en beskrivelse av barnets omsorgsbehov og foreldres omsorgsevne i forhold til barnets behov.

5.2.2 Revisors anbefaling

Barneverntjenesten bør vurdere om alle sider ved de undersøkte meldingene er tilstrekkelig opplyst.

6 OM BARN MED TILTAK FØLGES OPP PÅ TILSTREKKELIG MÅTE

6.1 Utarbeides det tiltaksplaner?

Saksbehandling etter §§ 4-4 og 4-5

Etter barnevernlovens § 4-4 skal barnevernet bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak. Dette kan være hjelpetiltak i form av støttekontakt, avlastningstiltak i hjemmet, besøkshjem eller lignende. Når slike hjelpetiltak vedtas skal det etter § 4-5 i barnevernloven utarbeides en tidsavgrenset tiltaksplan.

Barn med tiltaksplaner i undersøkelsesperioden

I 2007 ble kun en av meldingene avsluttet med hjelpetiltak. Til denne saken er det laget en tiltaksplan med situasjonsbeskrivelse av klientens situasjon samt målbeskrivelse og tiltaksbeskrivelse med tidsperspektiv på tiltakets varighet og evaluering underveis. I 2008 ble tre meldinger avsluttet med hjelpetiltak. Det er ikke utarbeidet tiltaksplaner til disse hjelpetiltakene.

6.1.1 Revisors vurdering

Revisor kan ikke se at barnevernet har gode nok rutiner for oppfølging av barn under tiltak. Kun ved en anledning har barnevernet utarbeidet tiltaksplaner.

6.1.2 Revisors anbefaling

Barneverntjenesten må etter lovens krav utarbeide tiltaksplaner for barn under frivillig hjelpetiltak.

6.2 Følges fosterhjemsbarn opp på en tilstrekkelig måte?

Saksbehandling etter fosterhjemsforskriften

Plassering i fosterhjem er et omsorgstiltak hvor lovgiver stiller strenge krav til oppfølgingen av barna. Krav til oppfølging er lovhjemlet i forskrift for fosterhjem og i barnevernloven.

Etter fosterhjemforskriftens § 7 har barneverntjenesten ansvar for å følge opp og føre kontroll med hvert enkelt barns situasjon i fosterhjemmet. Barnevernet skal opprette tilsynsfører til det enkelte barn ved godkjenning av fosterhjemmet. Tilsyn er en kontroll med fosterhjemmet som kommer i tillegg til den kontrollen barneverntjenesten selv skal utføre.

I forskriftens § 8 heter det at barnevernet skal føre tilsyn med hvert enkelt barn i fosterhjem fra plasseringstidspunktet frem til barnet fyller 18 år. Barneverntjenesten skal i den forbindelse oppnevne en lokal tilsynsfører til det enkelte barn.

Etter forskriftens § 9 skal tilsynsfører føre tilsyn med barnet så ofte som nødvendig, men minimum fire ganger i året. Etter fylte 15 år kan antall tilsyn reduseres til to ganger i året hvis barnevernet vurderer forholdene i hjemme som gode og at barnet samtykker til dette.

Etter § 4-15 i barnevernsloven skal barneverntjenesten vedta en plan for barnets omsorgssituasjon. Senest 2 år etter fylkesnemndas vedtak skal barneverntjenesten vedta plan for barnets framtidige omsorgssituasjon. I god tid før barnet fyller 18 år, skal barneverntjenesten i samarbeid med barnet vurdere om plasseringen skal opprettholdes, eller om barnet skal motta andre hjelpetiltak. Dersom barnet samtykker skal barneverntjenesten utarbeide en plan for framtidige tiltak.

Kommunens fosterhjemsbarn

Om innholdet i den undersøkte fosterhjems plasseringen

Vi har valgt å se på på barneverntjenestens oppfølgingen av fosterhjemsbarna i 2007 og 2008. Gjennomgang av saksmapper og klientjournaler viser at:

- Barna har fått besøk av barnverntjenesten tre ganger i 2007 og to ganger i 2008.
- Det har vært gjennomført møte i ansvarsgruppe tre ganger i 2007 og to ganger i 2008 der både fosterforeldre, skole og barnevernet har vært til stede.
- Barneverntjenesten oppgir å ha til tider flere telefonsamtaler i måneden med fosterforeldrene og fosterbarn. Ifølge barnvernet journalføres disse samtalenene. Revisor har ikke sett og vurdert innholdet av disse journalnotatene.
- Det er ikke oppnevnt tilsynsfører og det er ikke utarbeidet tilsynsførerrapporter i undersøkelsesperioden.
- Det er ikke utarbeidet omsorgsplaner innen to år etter fylkesnemndas vedtak.
- Det er ikke utarbeidet tiltaksplaner.

Barnevernets forklaring

Det framgår av samtale med barnevernet at de historisk sett ikke har vært flinke nok til å følge opp barn i fosterhjem. Det foreligger det ingen omsorgsplaner eller tiltaksplaner, og det har vært vanskelig å få tilsynsfører i hjemmet. Det foreligger ingen tilsynsførerrapporter i de siste årene. Barnevernet forklarer at det ikke har vært mulig å oppnevne en lokal tilsynsfører. I samtale med barnevernet framgår det at barna hadde tilsynsfører i tidsrommet november 2003 til august 2004. Det ble i denne tidsperioden utarbeidet tre tilsynsførerrapporter.

Barnevernets tilleggskommentar til forklaringen

”Vi ønsker å presisere at barnevernet følger opp fosterhjem, og tilsynsfører følger opp barnet i fosterhjemmet. Det må også presiseres at det er fosterhjems kommunen som skal oppnevne tilsynsfører til barnet, ikke den kommunen barnet tilhører. På denne måten blir det vanskelig for oss som ”eier” barna å oppfylle punktet om tilsynsfører når det er en annen kommune som har ansvaret.

6.2.1 Revisors vurdering

Det er ikke oppnevnt tilsynsfører og det er ikke utarbeidet tilsynsførerrapporter i undersøkelsesperioden. Det er heller ikke dokumentert at barneverntjenesten har ført tilsyn med barn i hjemmet tilstrekkelig antall ganger etter lovens krav.

6.2.2 Revisors anbefaling

1. Barneverntjenesten må etter lovens krav utarbeide omsorgsplaner for barn i fosterhjem.
2. Barneverntjenesten må etter lovens krav sørge for at de besøker fosterhjemmet tilstrekkelig antall ganger i året.
3. Barneverntjenesten må etter lovens krav sørge for at det blir oppnevnt tilsynsfører for barn i fosterhjem.
4. Barneverntjenesten må etter lovens krav sørge for at tilsynsfører besøker fosterhjem tilstrekkelig antall ganger i året.

7 VEDLEGG

UTVALGTE LOVBESTEMMELSER

Lov om barneverntjenester

§ 3-1. Barneverntjenestens forebyggende virksomhet

Kommunen skal følge nøye med i de forhold barn lever under, og har ansvar for å finne tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og adferdsproblemer.

Barneverntjenesten har spesielt ansvar for å søke avdekket omsorgssvikt, adferds-, sosiale og emosjonelle problemer så tidlig at varige problemer kan unngås, og sette inn tiltak i forhold til dette.

§ 3-2. Samarbeid med andre deler av forvaltningen

Barneverntjenesten skal medvirke til at barns interesser ivaretas også av andre offentlige organer.

Barneverntjenesten skal samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer når dette kan bidra til å løse oppgaver som den er pålagt etter denne loven. Som ledd i disse oppgavene skal barneverntjenesten gi uttalelser og råd, og delta i den kommunale og fylkeskommunale planleggingsvirksomhet og i de samarbeidsorganer som blir opprettet.

§ 4-2. Om meldinger til barneverntjenesten.

Barneverntjenesten skal snarest, og senest innen en uke, gjennomgå innkomne meldinger og vurdere om meldingen skal følges opp med undersøkelser etter § 4-3.

§ 4-3. Rett og plikt for barneverntjenesten til å foreta undersøkelser.

Dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter dette kapitlet, skal barneverntjenesten snarest undersøke forholdet, jf. frister inntatt i § 6-9.

Undersøkelsen skal gjennomføres slik at den minst mulig skader noen som den berører, og den skal ikke gjøres mer omfattende enn formålet tilsier. Det skal legges vekt på å hindre at kunnskap om undersøkelsen blir spredt unødig.

Foreldrene eller den barnet bor hos, kan ikke motsette seg at en undersøkelse som nevnt i første ledd blir gjennomført ved besøk i hjemmet.

Barneverntjenesten, og sakkyndige som den har engasjert, kan kreve å få samtale med barnet i enerom. Hvis det foreligger mistanke om at barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet, jf. § 4-12 første ledd bokstav c, kan barneverntjenesten gi pålegg om at barnet skal bringes til sykehus eller til annet sted for undersøkelse.

§ 4-4. Hjelpetiltak for barn og barnefamilier.

Barneverntjenesten skal bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak.

Barneverntjenesten skal, når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det, sørge for å sette i verk hjelpetiltak for barnet og familien, f.eks. ved å oppnevne støttekontakt, ved å sørge for at barnet får plass i barnehage, ved besøkshjem, ved avlastningstiltak i hjemmet eller andre foreldrestøttende tiltak. På samme måte skal barneverntjenesten også søke å sette i verk tiltak som kan stimulere barnets fritidsaktivitet, eller bidra til at barnet får tilbud om utdanning eller arbeid, eller anledning til å bo utenfor hjemmet. Barneverntjenesten kan videre sette hjemmet under tilsyn ved at den oppnevner tilsynsfører for barnet.

Barneverntjenesten kan også yte økonomisk stønad som hjelpetiltak for barnet.

Fylkesnemnda kan om nødvendig beslutte at tiltak som opphold i barnehage eller andre egnede dagtilbud, skal settes i verk ved pålegg til foreldrene. Fylkesnemnda kan gi pålegg om tilsyn når vilkårene i § 4-12 er til stede.

For barn som har vist alvorlige atferdsvansker, jf. § 4-24 første ledd, eller som er i ferd med å utvikle slike alvorlige atferdsvansker, kan fylkesnemnda vedta at foreldrestøttende tiltak som har som formål å redusere barnets atferdsvansker kan gjennomføres uten barnets samtykke. Slike foreldrestøttende tiltak kan også gjennomføres uten barnets samtykke når tiltakene iverksettes som ledd i avslutningen av et institusjonsopphold med hjemmel i § 4-24. Foreldrestøttende tiltak uten barnets samtykke kan ikke opprettholdes utover seks måneder fra fylkesnemndas vedtak.

Når vilkårene i annet ledd er til stede, og dersom behovene ikke kan løses ved andre hjelpetiltak, kan barneverntjenesten også formidle plass i fosterhjem, institusjon, omsorgssenter for mindreårige eller i senter for foreldre og barn. Hvis det må forutsettes at foreldrene i lengre tid ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg, bør det likevel vurderes om det med en gang skal vedtas at barneverntjenesten skal overta omsorgen for barnet etter § 4-12 første ledd, framfor frivillig plassering etter denne paragraf.

§ 4-5. Oppfølging av hjelpetiltak.

Når hjelpetiltak vedtas, skal barneverntjenesten utarbeide en tidsavgrenset tiltaksplan. Barneverntjenesten skal holde seg orientert om hvordan det går med barnet og foreldrene, og vurdere om hjelpen er tjenlig, eventuelt om det er nødvendig med nye tiltak.

§ 4-6. Midlertidige vedtak i akuttsituasjoner.

Dersom et barn er uten omsorg fordi foreldrene er syke eller barnet er uten omsorg av andre grunner, skal barneverntjenesten sette i verk de hjelpetiltak som umiddelbart er nødvendige. Slike tiltak kan ikke opprettholdes mot foreldrenes vilje.

Er det fare for at et barn blir vesentlig skadelidende ved å forbli i hjemmet, kan barnevernadministrasjonens leder eller påtalemyndigheten uten samtykke fra foreldrene umiddelbart treffe midlertidig vedtak om å plassere barnet utenfor hjemmet.

Barnevernadministrasjonens leder kan i et slikt tilfelle også treffe midlertidig vedtak etter § 4-19.

Er det truffet vedtak etter annet ledd, skal begjæring om tiltak som nevnt i § 7-11 sendes fylkesnemnda snarest, og senest innen seks uker, men innen to uker hvis det gjelder tiltak etter § 4-24.

Dersom saken ikke er sendt til fylkesnemnda innen fristene som nevnt i fjerde ledd, faller vedtaket bort.

§ 4-15. Valg av plasseringssted i det enkelte tilfelle.

Innenfor den ramme som er fastsatt i § 4-14 skal stedet for plassering velges ut fra hensynet til barnets egenart og behov for omsorg og opplæring i et stabilt miljø. Det skal også tas tilbørlig hensyn til at det er ønskelig med kontinuitet i barnets oppdragelse, og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Det skal videre tas hensyn til hvor lenge det er trolig at plasseringen vil vare, og til om det er mulig og ønskelig at barnet har samvær og annen kontakt med foreldrene.

I sitt forslag til fylkesnemnda skal barneverntjenesten redegjøre for de synspunkter som bør legges til grunn for valg av plasseringssted i det enkelte tilfelle. I sitt vedtak kan fylkesnemnda stille vilkår når det gjelder plasseringen. Kan barnet ikke plasseres slik det ble forutsatt i forslaget eller vedtaket, skal saken forelegges fylkesnemnda på nytt.

Allerede ved omsorgsovertakelsen skal barneverntjenesten vedta en plan for barnets omsorgssituasjon. Senest to år etter fylkesnemndas vedtak skal barneverntjenesten vedta en plan for barnets framtidige omsorgssituasjon som ikke skal endres uten at forutsetningene for den er falt bort.

I god tid før barnet fyller 18 år, skal barneverntjenesten i samarbeid med barnet vurdere om plasseringen skal opprettholdes eller om barnet skal motta andre hjelpetiltak etter fylte 18 år. Dersom barnet samtykker skal barneverntjenesten utarbeide en plan for framtidige tiltak. Planen kan endres.

§ 4-16. Oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse.

Barneverntjenesten skal nøye følge utviklingen til de barn som det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse for, og likeledes utviklingen til deres foreldre. Barneverntjenesten skal kort tid etter en omsorgsovertakelse kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barneverntjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.

§ 4-24. Plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke.

Et barn som har vist alvorlige atferdsvansker

- ved alvorlig eller gjentatt kriminalitet,
- ved vedvarende misbruk av rusmidler eller
- på annen måte

kan uten eget samtykke eller samtykke fra den som har foreldreansvaret for barnet, plasseres i en institusjon for observasjon, undersøkelse og korttidsbehandling i opptil fire uker, eller i den kortere tid som er fastsatt i vedtaket. Ved nytt vedtak kan plasseringstiden forlenges med opptil fire nye uker.

Er det trolig at et barn som nevnt i første ledd har behov for mer langvarig behandling, kan det treffes vedtak om at barnet skal plasseres i en behandlings- eller opplæringsinstitusjon i opptil tolv måneder uten eget samtykke eller samtykke fra den som har foreldreansvaret for barnet. Ved nytt vedtak kan plasseringstiden i særlige tilfelle forlenges med opptil tolv nye måneder. Barneverntjenesten skal fortløpende følge opp plasseringen, og vurdere tiltaket på nytt når plasseringen har vart i seks måneder.

Dersom plasseringen er satt i verk før barnet fyller 18 år, kan tiltak etter første og annet ledd gjennomføres slik som fylkesnemnda har bestemt, selv om vedkommende fyller 18 år i løpet av plasseringstiden.

Et vedtak etter første og annet ledd kan bare treffes dersom institusjonen faglig og materielt er i stand til å tilby barnet tilfredsstillende hjelp sett i forhold til formålet med plasseringen.

§ 6-9. Frister og ileggelse av mulkt.

En undersøkelse etter § 4-3 skal gjennomføres snarest og senest innen tre måneder. I særlige tilfelle kan fristen være seks måneder.

En undersøkelse er gjennomført når barneverntjenesten har truffet vedtak om tiltak eller saken er besluttet henlagt. I de tilfeller tiltaket hører under fylkesnemndas myndighetsområde, regnes undersøkelsen som gjennomført når barneverntjenesten har framlagt begjæring om tiltak for fylkesnemnda i henhold til § 7-11. Ved oversittelse av fristene kan fylkesmannen ilegge kommunen mulkt. Det samme gjelder ved oversittelse av fristen nevnt i § 4-2. Departementet kan gi forskrifter om gjennomføringen av ordningen og om mulktens størrelse.

§ 7-3. Hovedprinsippene for saksbehandlingen i fylkesnemnda

Fylkesnemndas saksbehandling skal være betryggende, rask og tillitskapende. Den skal være tilpasset tiltaket og sakens art, omfang og vanskelighetsgrad, og støtte opp under lovens grunnleggende hensyn.

For å oppnå målene i første ledd, skal

- a) fylkesnemnda sørge for at bevisførselen gir et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag,
- b) partene i saken bli hørt, normalt ved muntlige forklaringer umiddelbart for nemndene,
- c) det legges til rette for kontradiksjon,
- d) partene i saken likebehandles og få den nødvendige veiledning,
- e) fylkesnemnda foreta en selvstendig og reell vurdering av avgjørelsesgrunnlaget, og
- f) avgjørelser om tiltak og andre viktige avgjørelser begrunnes.

Nemndsleder har ansvaret for at saksbehandlingen skjer i samsvar med første og annet ledd, og skal i dette øyemed planlegge og lede saksforberedelse, forhandlingsmøte og rådslagning, og påse at saksbehandlingen står i forhold til det som skal avgjøres.

Forskrift om fosterhjem

§ 7. Barneverntjenestens oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet

Barneverntjenesten i omsorgskommunen skal følge opp og føre kontroll med hvert enkelt barns situasjon i fosterhjemmet. Det skal blant annet sees hen til barnets tiltaksplan, jf. barnevernloven § 4-5 eller plan for barnets omsorgssituasjon, jf. barnevernloven § 4-15.

Barneverntjenesten skal gi fosterforeldrene nødvendig råd og veiledning i forbindelse med plasseringen av det enkelte barn så lenge plasseringen varer.

Barneverntjenesten skal besøke fosterhjemmet så ofte som nødvendig for å kunne oppfylle ansvaret etter første og annet ledd, men minimum 4 ganger i året. Dersom barneverntjenesten vurderer forholdene i fosterhjemmet

som gode kan barneverntjenesten vedta at antall besøk skal reduseres til minimum 2 ganger i året for barn som har vært plassert i fosterhjem i mer enn 2 år.

§ 8. Tilsyn med fosterhjemmet

Det skal føres tilsyn med hvert enkelt barn i fosterhjem fra plasseringstidspunktet frem til barnet fyller 18 år.

Formålet med tilsynet er å føre kontroll med at barnet får tilfredsstillende omsorg i fosterhjemmet og at de forutsetninger som ble lagt til grunn for plasseringen blir fulgt opp.

Barneverntjenesten i fosterhjems kommunen har ansvaret for at det blir ført tilsyn. Barneverntjenestene i fosterhjems kommunen og omsorgskommunen kan inngå avtale om at barneverntjenesten i omsorgskommunen skal ha ansvaret for at det blir ført tilsyn. Avtalen skal være skriftlig. Blir det inngått slik avtale plikter barneverntjenesten i omsorgskommunen å melde fra til barneverntjenesten i fosterhjems kommunen om eventuelle misforhold i fosterhjemmet.

Barneverntjenesten skal oppnevne en særskilt tilsynsfører til det enkelte barn ved godkjenning av fosterhjemmet. Det skal legges vekt på å finne frem til en person som barnet har, eller kan få nødvendig tillit til og som har særlige forutsetninger for å kunne utføre tilsynsoppgaven i forhold til det aktuelle barnet. Det skal videre legges vekt på å finne frem til en person som kan utføre tilsynsoppgaven over tid og som har en uavhengig rolle i forhold til barneverntjenesten og fosterforeldrene.

Barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før tilsynsfører velges. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Barneverntjenesten skal orientere både barnet og fosterforeldrene om hvem som er oppnevnt som tilsynsfører for barnet. Barnet skal informeres om at det når som helst kan ta opp med tilsynsfører eventuelle problemer i forhold til fosterhjemmet eller barneverntjenesten.

§ 9. Utføring av tilsyn og rapportering

Tilsynsfører skal ved utføring av tilsynet ha en uavhengig funksjon i forhold til barneverntjenesten og fosterforeldrene, men skal samarbeide med barneverntjenesten til beste for barnet.

Tilsynsfører skal føre tilsyn med barnet så ofte som nødvendig for å kunne oppfylle formålet etter § 8 annet ledd, men minimum 4 ganger i året. Dersom barneverntjenesten vurderer forholdene i fosterhjemmet som gode, og barnet samtykker, kan barneverntjenesten vedta at tilsynet skal reduseres til minimum 2 ganger i året for barn som er fylt 15 år og som har vært plassert i fosterhjemmet i mer enn 2 år.

Tilsynsfører skal få adgang til fosterhjemmet så ofte som nødvendig, jf. annet ledd første punktum. Tilsynet skal tilrettelegges slik at barnet kan ta opp eventuelle problemer med tilsynsfører uten at fosterforeldrene er tilstede.

Tilsynsfører skal utarbeide rapport etter hvert tilsyn. Rapporten skal sendes til barneverntjenesten i den kommunen som har ansvaret for at det blir ført tilsyn, jf. § 8, tredje ledd, og i kopi til barneverntjenesten i omsorgskommunen, dersom det ikke er den som har ansvaret.

Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)

§ 11. (veiledningsplikt).

Forvaltningsorganene har innenfor sitt sakområde en alminnelig veiledningsplikt. Formålet med veiledningen skal være å gi parter og andre interesserte adgang til å vareta sitt tarv i bestemte saker på best mulig måte. Omfanget av veiledningen må likevel tilpasses det enkelte forvaltningsorgans situasjon og kapasitet til å påta seg slik virksomhet.

Forvaltningsorganer som behandler saker med en eller flere private parter, skal av eget tiltak vurdere partenes behov for veiledning. Etter forespørsel fra en part og ellers når sakens art eller partens forhold gir grunn til det, skal forvaltningsorganet gi veiledning om:

- a) gjeldende lover og forskrifter og vanlig praksis på vedkommende sakområde, og

b) regler for saksbehandlingen, særlig om parterets rettigheter og plikter etter forvaltningsloven. Om mulig bør forvaltningsorganet også peke på omstendigheter som i det konkrete tilfellet særlig kan få betydning for resultatet.

Uavhengig av om sak pågår, plikter forvaltningsorganet innen sitt sakområde å gi veiledning som nevnt i annet ledd til en person som spør om sine rettigheter og plikter i et konkret forhold som har aktuell interesse for ham.

Dersom noen henvender seg til urette myndighet, skal det forvaltningsorgan som mottar henvendelsen, om mulig vise vedkommende til rett organ. Inneholder en henvendelse til et forvaltningsorgan feil, misforståelser, unøyaktigheter eller andre mangler som avsenderen bør rette, skal organet om nødvendig gi beskjed om dette. Organet bør samtidig gi frist til å rette opp mangelen og eventuelt gi veiledning om hvordan dette kan gjøres.

Kongen kan gi nærmere bestemmelse om utstrekningen av veiledningsplikten og om den måten veiledningen skal ytes på.

§ 12. (advokat eller annen fullmektig).

En part har rett til å la seg bistå av advokat eller annen fullmektig på alle trinn av saksbehandlingen.

Som fullmektig kan brukes enhver myndig person eller en organisasjon som vedkommende er medlem av. Forvaltningsorganet kan likevel tilbakevise den som uten å være advokat, søker erverv ved å opptre for andre i forvaltningssaker, men ikke i saker der vedkommende har rett til å yte retts hjelp etter domstolloven § 218. Tjenestemann tilsatt ved forvaltningsorgan innenfor det forvaltningsområde som saken hører under, kan ikke opptre som fullmektig.

Alle henvendelser i en sak kan gjøres ved fullmektig, og parten har rett til å ha med seg fullmektig når han møter personlig for forvaltningsorganet. Alle meddelelser og henvendelser fra forvaltningsorganet skal skje til partens fullmektig for såvidt forholdet dekkes av fullmakten. Når det finnes hensiktsmessig, kan parten også underrettes direkte. Parten kan kreve å bli underrettet ved siden av eller i stedet for fullmektigen.

Fullmektig som ikke er advokat, skal legge frem skriftlig fullmakt. Advokat behøver ikke å legge frem skriftlig fullmakt, med mindre forvaltningsorganet finner grunn til å kreve det.

§ 16. (forhåndsvarsling).

Part som ikke allerede ved søknad eller på annen måte har uttalt seg i saken, skal varsles før vedtak treffes og gis høve til å uttale seg innen en nærmere angitt frist. Dersom en mindreårig over 15 år er part i saken og blir representert av verge, skal dette også gjelde den mindreårige selv. Fristen løper fra den dag varslet er avsendt, når ikke annet uttrykkelig er sagt.

Forhåndsvarslet skal gjøre greie for hva saken gjelder og ellers inneholde det som anses påkrevd for at parten på forsvarlig måte kan vareta sitt tarv. I regelen gis forhåndsvarsel skriftlig. Det skriftlige forhåndsvarslet kan gis ved bruk av elektronisk kommunikasjon når mottakeren uttrykkelig har godtatt dette og har oppgitt den elektroniske adressen som skal benyttes for slikt formål. Er det særlig byrdefullt å gi skriftlig underretning, kan underretningen gis muntlig eller på annen måte.

Forhåndsvarsling kan unnlates dersom:

- a) slik varsling ikke er praktisk mulig eller vil medføre fare for at vedtaket ikke kan gjennomføres,
- b) parten ikke har kjent adresse og ettersporing av ham vil kreve mer tid eller arbeid enn rimelig i forhold til partens interesser og til betydningen av varslet,
- c) vedkommende part allerede på annen måte har fått kjennskap til at vedtak skal treffes og har hatt rimelig foranledning og tid til å uttale seg, eller varsel av andre grunner må anses åpenbart unødvendig.

§ 17. (forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt).

Forvaltningsorganet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Det skal påse at mindreårige parter har fått mulighet til å gi uttrykk for sitt syn, i den grad de er i stand til å danne seg egne synspunkter på det saken gjelder. De mindreåriges syn skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet.

Dersom det under saksforberedelsen mottar opplysninger om en part eller den virksomhet han driver eller planlegger, og parten etter §§ 18 til 19 har rett til å gjøre seg kjent med disse opplysninger, skal de forelegges ham til uttalelse. Dette gjelder likevel ikke når

- a) opplysningene bekreftes av framstilling som parten selv har gitt eller kontrollert i anledning av saken eller parten ikke har kjent oppholdssted,
- b) rask avgjørelse i saken er påkrevd av hensyn til andre parter eller offentlige interesser,
- c) opplysningene ikke har avgjørende betydning for vedtaket eller underretning av andre grunner er unødvendig eller uhensiktsmessig ut fra hensynet til parten selv, for eksempel fordi han vil bli gjort kjent med opplysningene ved melding om vedtaket.

Partene bør også for øvrig gjøres kjent med opplysninger av vesentlig betydning som det må forutsettes at de har grunnlag og interesse for å uttale seg om, og som parten etter §§ 18 til 19 har rett til å gjøre seg kjent med. Ved avveiningen skal legges vekt på om rask avgjørelse er ønskelig og om hensynet til parten er tilstrekkelig varetatt på annen måte, for eksempel ved at han er gjort kjent med retten etter §§ 18 til 19 til å se sakens dokumenter.

Dersom en mindreårig over 15 år er part i saken og blir representert av verge, skal opplysninger som nevnt i annet og tredje ledd også forelegges den mindreårige selv, hvis ikke den mindreårige har erklært at det ikke er nødvendig.

§ 18. (partenes adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter).

En part har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, for så vidt ikke annet følger av reglene i §§ 18 til 19. Dersom en mindreårig er part i saken og blir representert av verge, gjelder dette også den mindreårige selv. Retten til innsyn gjelder også etter at det er truffet vedtak i saken. En mindreårig under 15 år skal ikke gjøres kjent med opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt.

Når det er adgang til å gjøre unntak fra innsyn, skal forvaltningsorganet likevel vurdere å gi helt eller delvis innsyn. Innsyn bør gis dersom hensynet til parten veier tyngre enn behovet for unntak.

§ 24. (når enkeltvedtak skal grunngis).

Enkeltvedtak skal grunngis. Forvaltningsorganet skal gi begrunnelsen samtidig med at vedtaket treffes. I andre saker enn klagesaker kan forvaltningsorganet la være å gi samtidig begrunnelse dersom det innvilger en søknad og det ikke er grunn til å tro at noen part vil være misfornøyd med vedtaket. Det samme gjelder i saker om fordeling av tillatelser eller andre fordeler mellom flere parter. En part kan likevel kreve begrunnelse gitt etter at vedtaket er truffet. Krav om begrunnelse må framsettes i løpet av klagefristen eller - om ingen klagefrist løper - senest 3 uker etter at parten mottok underretning om vedtaket. Bestemmelsene i §§ 29, 30 og 31 gjelder tilsvarende.

Grunngiing kan unnlates i den utstrekning begrunnelse ikke kan gis uten å røpe opplysning som parten etter § 19 ikke har krav på å bli kjent med. I tilfelle som går inn under § 19 første ledd bokstav c, skal begrunnelse på anmodning gis en representant for parten når ikke særlige grunner taler mot det, likevel slik at muntlig orientering kan tre istedenfor skriftlig grunngiing.

Kongen kan for særskilte saksområder gi bestemmelser om at grunngiing kan unnlates når særlige forhold gjør det nødvendig. Likeledes kan Kongen bestemme at visse vedtak som går inn under første ledd skal grunngis etter reglene i annet ledd, eller at visse vedtak som går inn under annet ledd skal grunngis etter reglene i første ledd.

§ 27. (underretning om vedtaket).

Det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket, skal sørge for at partene underrettes om vedtaket så snart som mulig. Dersom en mindreårig over 15 år er part i saken og blir representert av verge, skal organet også underrette den mindreårige selv. Underretning skal gis av det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket, hvis ikke særlige grunner tilsier at dette overlates til et annet organ. I regelen gis underretning skriftlig. Den skriftlige underretningen kan gis ved bruk av elektronisk kommunikasjon når mottakeren uttrykkelig har godtatt dette og har oppgitt den elektroniske adressen som skal benyttes for slikt formål. Er det særlig byrdefullt for forvaltningsorganet å gi skriftlig underretning, eller haster saken, kan underretning gis muntlig eller på annen måte. I så fall kan en part kreve å få vedtaket skriftlig bekreftet. Underretning om vedtaket kan helt unnlates for så vidt underretning må anses åpenbart unødvendig og vedtaket ikke medfører skade eller ulempe for vedkommende part.

I saker der begrunnelsen etter § 24 skal gis samtidig med vedtaket, bør grunnene gjengis i underretningen. Der dette på grunn av særlige forhold ikke kan gjennomføres, og likeledes der partene kan kreve grunnngiing etter § 24 annet ledd, skal det i underretningen isteden gis opplysning om på hvilken måte partene kan bli kjent med begrunnelsen.

I underretningen skal videre gis opplysning om klageadgang, klagefrist, klageinstans og den nærmere fremgangsmåte ved klage, samt om retten etter § 18, jfr § 19 til å se sakens dokumenter. Dersom vedtaket kan tenkes gjennomført til skade for parten før klagesaken er avgjort, skal det også gjøres merksam på adgangen til å be om at gjennomføringen utsettes, jfr. § 42 første ledd. Er det etter § 27 b i loven her eller etter særskilt lovbestemmelse et vilkår for søksmål at klageadgangen er nyttet, eller at søksmålet anlegges innen en viss frist, skal parten i underretningen om vedtaket også gjøres oppmerksom på dette. I motsatt fall kommer slike vilkår for søksmål ikke til anvendelse overfor parten.

I tillegg til veiledningen etter tredje ledd skal underretningen om enkeltvedtak til sakens parter opplyse om følgende når forholdene gir grunn til det:

- a) adgangen til å søke fritt rettsråd,
- b) forvaltningsorganenes veiledningsplikt etter § 11 og forskrifter gitt i medhold av den, og
- c) adgangen til å få tilkjent sakskostnader etter § 36.

§ 28. (vedtak som kan påklages, klageinstans).

Enkeltvedtak kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken til det forvaltningsorgan (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket (underinstansen).

For enkeltvedtak som er truffet av forvaltningsorgan opprettet i medhold av lov om kommuner og fylkeskommuner, er klageinstansen kommunestyret eller fylkestinget, eller etter disses bestemmelse, formannskapet eller fylkesutvalget eller en eller flere særskilte klagenemnder oppnevnt av kommunestyret eller fylkestinget. Departementet er likevel klageinstans når vedtak er truffet av kommunestyret eller fylkestinget. Vedkommende statlige organ er klageinstans når vedtak er truffet i henhold til myndighet delegert fra et statlig forvaltningsorgan.

Med mindre Kongen bestemmer annerledes, kan klageinstansens vedtak i klagesak ikke påklages.

Klageinstansens vedtak om å avvise klagen kan likevel påklages, unntatt:

- a) når også underinstansen traff vedtak om å avvise klagen,
- b) når underinstansen har prøvd avvisningsspørsmålet og kommet til at vilkårene for realitetsbehandling er til stede,
- c) når Kongen vil være klageinstans,
- d) når klagen er avvist av en uavhengig klagenemnd.

Er det klagerett over et vedtak om å avvise en klage som er truffet av et kommunalt eller fylkeskommunalt organ som klageinstans, går klagen til fylkesmannen.

For særskilte saksområder kan Kongen fastsette klageregler som utfyller eller avviker fra reglene i dette kapittel. Forskrift som begrenser klageretten eller som ellers vesentlig endrer reglene til skade for partsinteresser, kan bare gis når tungtveiende grunner taler for det.